

Kapitel 4

De danske Gymnastik- og Idrætshøjskoler

af Ole Worm

Gymnastik- og Idrætshøjskolerne i Danmark er private virksomheder med delvis statslig økonomisk støtte. Disse skoler betegnes som frie skoler, idet det samlede ansvar ligger hos egne folkevalgte organer. Statens ønske og mulighed for indblanding i skolernes formål og daglige gøremål er minimal. Hele højskolevirksomheden er baseret på et sæt af værdier fra en kreds af mennesker, der ønsker noget bestemt med dette sted. Skolernes eksistens beror på disse idéers folkelige tiltrækning. En balance mellem to tilsyneladende uforenelige størrelser: ånd og mammon.

Oprettet i takt med behovet og hensigtsmæssigt spredt over det danske land drejer det sig om

Gymnastikhøjskolen i Ollerup (1920); Snoghøj Folke- og Gymnastikhøjskole (1925-1955); Gerlev Idrætshøjskole (1938); Den jyske Idrætshøjskole (1943); Gymnastikhøjskolen ved Viborg (1951); Idrætshøjskolen i Sønderborg (1952); Idrætshøjskolen i Århus (1971); Kong Folkehøjskole, Den vestfynske Idrætshøjskole (1978); Aalborg Sportshøj skole (1982); Nordjyllands Idrætshøjskole (1986).

Disse skoler har et naturligt interessefællesskab; men skolernes idébårne arbejde rummer samtidig modstridende interesser. Dette vanskeliggør generelle betragtninger.

Uddannelse

Enkelte af ovenstående Gymnastik- og Idrætshøjskoler tilbyder i dag en lederuddannelse.

Denne kan ikke legitimeres: »De 9 søstre« er bundet til et lovfællesskab (1970) med landets øvrige folkehøjskoler. Loven angiver, at betingelserne for at drive højskole i Danmark bl.a. er

1. *Folkehøjskoler tilbyder voksne elever en almindelig undervisning og kan inden for denne give enkelte fag eller faggrupper en fremtrædende plads.*

Loven taler ikke om uddannelse. Lovgivningsmagten forsøger at skelne i senere lovbekendtgørelser mellem voksenundervisning og voksenuddannelse. Undervisningsbegrebet rummer et forløb og en udvikling, der betegnes som vigtigere end selve den formelle kompetence, en uddannelse fører frem til. Denne politiske tilkendegivelse administreres også således, at ordet uddannelse søges fjernet fra hver højskoles vedtægter, når vedtægtsændringer skal accepteres i direktoratet.

I Danmarks Statistiks uddannelsesregistre betegnes de frie skoler dog stadig som uddannelsesinstitutioner.

Der var ingen tvivl ved overgangen fra delingsførerskolen til den første danske gymnastikhøjskole. Det skulle være en uddannelse med kompetenceagtig karakter med et ønske om at få indflydelse på en utilstrækkelig gymnastikundervisning - herunder inden for det etablerede skolesystem. I beskedent omfang fandt delingsførere faktisk ansættelse i bl.a. gymnasieskolen. Uddannelsesbegrebet afsvækkedes og forsvandt på nogle skoler. Men da sigtet og indholdet var sammenligneligt med andre idrætsuddannelser, har nogle skolebestyrelser uformelt fastholdt uddannelsesbegrebet. Andre har taget konsekvensen og undgår behændigt denne sprogbrug (instruktørarbejde..), hvor dog det at uddanne ligger implicit. Uden modsigelse har lærerne i et internt fælles kursusforum tilkendegivet, at skolerne undervisning var at betragte som uddannelse - en lederuddannelse, der sigter mod, at den enkelte elev efter endt kursus kan påtage sig ansvaret for en gruppe mennesker i idræts- og fritidslivet, ja enkelte idræts højskoler udstrækker det reelle kompetenceområde til at gælde livet.

Der er i dag på skolerne en udbredt afstandtagen fra at acceptere den formelle kompetence, der er det væsentlige kriterium inden for uddannelsesbegrebet. Det historiske ønske om statsmagtens minimale indflydelse på den enkelte skoles frihed er så fundamental, at skolerne gerne renoncerer på en evt. erhvervs kvalifikation. Loyalt med loven betegner alle skolerne deres tilskudsberettigede virksomhed som kurser. I 1986-87 foranstaltede en af idrættens hovedorganisationer en undersøgelse af effekten af instruktørvirksomheden på bl.a. Gymnastik- og Idræts højskolerne. I denne forbindelse anvendtes begrebet instruktøruddannelse.

Lederbegrebet

Som beskrevet i en anden artikel fik gymnastikken en fremtrædende plads på mange folkehøjskoler i Danmark, hvor man formaliserede gymnastikundervisningen i et tilbud om en delingsførerruddannelse i gymnastik. Ordet delingsfører, der nøje var knyttet til den militærhistoriske side af gymnastikken, ændrede navn på højskolerne i takt med, at sportificeringen satte ind. En overgang blev der tilbudt instruktøruddannelse i idræt (fri idræt) og boldspil parallelt med delingsførerruddannelsen i gymnastik. Betegnelsen blev bevaret til langt op i 1950'erne - lidt forskelligt på de enkelte Gymnastik- og

Idrætshøjskoler. De skoler, der prioriterede gymnastikken højest, slap delingsførerbegrebet sidst. Det meningsforstyrrende og det sproglige uhenigtsmæssige begreb forårsagede, at føreren af en deling begravedes, og lederbegrebet blev fællesbegrebet for funktionsbetegnelsen: instruktør, foreringsleder. For enkelte skoler vandt sidst i 70'erne trænerbegrebet indpas lander lederparaplyen.

Den danske liberale skoletradition indebærer muligheden af, at eet fag, der har vist sin eksistensberettigelse ved folkelig tilslutning, får lov til at udvikle sig, hvilket kan resultere i, at en højskole etablerer sig omkring denne faggruppe. I 1920 viste tiden sig at være moden til, at gymnastik også kunne være omdrejningspunkt for dele i højskolebevægelsen. Forstander Niels Bukh, der havde sin rod i dansk folkehøjskoletradition, oprettede den første Gymnastikhøjskole i landet og bevarede betegnelsen delingsføreruddannelsen. Denne uddannelse foregik sideløbende med den almene dannelsesproces på højskolen.

Gymnastik og højskole blev af andre anset som en misalliance - et åndløst foretagende. På andre skoler blev det anset for naturligt og nødvendigt, at krop og ånd vægtedes lige i den almene dannelse. Dette fornuftsægteskab fik i 1987 en sjettedel (ca. 1500) af det samlede årselevtal på højskolerne til at vælge en Gymnastik- og Idrætshøjskole.

Udvikling

Gymnastik- og Idrætshøjskolerne er fra udgangen af 1980'erne i stigende grad blevet opmærksomme på såvel det private som det offentlige systems ændrede behov for ledere. Enkelte skoler har undersøgt muligheden af at tilpasse egne opfattelser af ledelse med de ledelsesfilosofier, de offentlige og private kursusvirksomheder anvender, især da disse ofte har idrætten som referenceramme. Det vil næppe overraske, hvis de kommende år afsvækker uddannelsesbegrebet, og højskolerne i stedet anvender lederudviklingsbegrebet, idet begrebet udvikling bedre angiver den personlige proces, der finder sted på højskolen uden den normstyrende terminaladfærd. Dannelsesbegrebet kan samtidig fastholdes.

Som leder dannes man aldrig helt ud.

Fra patriark til manager

De første skoler blev etableret med midler, som den enkelte forstander delvis selv havde fremskaffet. Det var hans skole. Han satte derfor naturligt sit præg på den måde, skolen skulle ledes. Ledelseserfaringen fra ledelsen af et gymnastikhold udstraktes til det at lede en Gymnastik- og Idrætshøjskole. En handling udførtes på grundlag af en kommando fra een person. Afstanden mellem forstander/lærer på plinten og gymnasten i salen betegner den høje magtdistance, der i øvrigt herskede på skolerne. Mellemkrigstidens politiske

og sociale brydninger, hvor den spæde begyndelse til ligestillethed (demokratisering) bl.a. søgtes udmøntet i nye skolelove og pædagogiske reformer, genfandt ikke på de første Gymnastik- og Idrætshøjskoler. Imidlertid blev de forstanderejede skoler institutionaliserede som selvejende institutioner, hvilket bidrog til en lavere magtdistance internt.

Dette forhold slog først sent igennem på en måde, så eleverne kunne forlade skolerne med bevidstheden om det rimelige i en uddelegering af og indflydelse på ledelsen af en aktivitet.

Den engelske sport fik med en tidsmæssig forskydning indpas på de bestående og efter krigen oprettede idrætshøjskoler. Sportens fremtrængen har givet ligeledes resulteret i en ændring i den personlige udmøntning af ledelsesopfattelsen. Den gymnastiske kommando var uhensigtsmæssig over for idrættens individualisering. Den enkelte idrætsudøvers præstation blev i stigende grad mindre afhængig af lederen. Denne bevidsthed om egen værdi, betød også et ønske om større indflydelse på den reelle beslutningsproces. Hertil kommer motivationspsykologiens indflydelse på undervisningsformen, hvor det handlende individ blev sat i centrum som afgørende foret resultat.

Idrætshøjskolernes følsomhed over for pædagogiske og politiske strømninger, resulterede i bestræbelser på en antiautoritær ledelse. Dette ledelsessyn afstedkom, at nogle skoler påvirkedes i retning af en kollektiv ledelse med tilsvarende stor elevindflydelse på undervisningsform og livsform. Modsat fastholdt i modereret form nogle skoler en pyramidalt opbygget ledelse, der kunne retfærdiggøres i skolens vedtægter. Dette forhold dokumenteres i en omfattende undersøgelse af een årgang af idrætshøjskoleelever. Den viser en temmelig stor forskel skolerne imellem på det medansvar og medbestemmelse, som eleverne for hver enkelt skole mente, de havde på egen skole.

Der eksisterer få officielle tilkendegivelser om skolernes syn på ledelse; men gennem artikler og de pædagogiske ansattes fælles foreningsdannelse, Foreningen for folkehøjskoler, kan iagttages en konsensus om at forene ofte modstridende interesser mellem forstander, lærere og bestyrelser. Denne lidt besynderlige interesseorganisation er imidlertid et synligt tegn på den form, højskolerne ønsker at blive ledet under, og som man ønsker, at eleverne skal gentage i deres møde med gruppen af danske borgere. Foreningens formand, Ove Korsgaard, der samtidig er forstander for en idrætshøjskole, har i Høj skolebladet lidt forenklet udtrykt ledelsesfilosofien som »Vi er alle ledere« dvs. en fælles ledelse med magt, men uden distance. »Principes inter pares« med baggrund i en stærk romersk kejserlig ledelsesopfattelse er blevet genoptaget i erhvervslivet og genfindes også hos nogle skoler under en veldefineret magtrelation.

At instruere, at træne eller lede beror for de to første begrebers vedkommende på den direkte målbare relevans for deltagerne. Endvidere knytter begge ord sig i særlig grad til færdighedsindlæring - også ikke-idrætslige (at spille på instrument, mm.). Da idrætten imidlertid ligestilles med de andre

faggrupper på skolen som pædagogiske midler, vil disse to begreber være for snævre som betegnelse for den person, der har gennemlevet et højskoleophold.

At lede bliver derfor for højskolen det samlede begreb for styringen af de interpersonelle forhold omkring nogle kulturelle aktiviteter. I større eller mindre grad søger Gymnastik- og Idrætshøjskolerne at gentage denne ledelsesproces, idet eleverne praktiserer deres viden og holdning over for lokale borgere og har tit ansvaret for det fælles skoleliv.

Gymnastik- og Idrætshøjskolernes relation til direktoratet er præget af frie dispositionsmuligheder, og skolernes organisationsstruktur og ledelsesform (med tætte kommunikationskanaler og korte beslutningsveje) betinger en stor fleksibilitet og tilpasning til markedet. Nye strømninger udefra vil derfor hurtigt kunne indoptages og få handlingskraft, og nyskabelser på skolerne kan hurtigt tilbydes samfundet.

Nogle Gymnastik- og Idrætshøjskoler er opmærksomme på, at erhvervslivet anvender idrætten som træningsmodel i udviklingen af nye ledere (management by coaching). Her-og-nu-effekten med dens feed-back mekanisme for selve handlingen samt erfaringen med at bygge et team op gør idrætten/sporten anvendelig. Hertil kommer den etiske dimension ved ledelse. Det sidste aspekt gør at højskoler ikke er helt afvisende i at deltage i denne udvikling af nye ledere.

Idegrundlaget

Ingen er fri i absolut forstand. Man kan være fri for noget, men bundet til noget andet. Gymnastik- og Idrætshøjskolernes frihed og bundethed knytter sig til nogle vedtægtsbestemte ideer. Disse ideer kan være snævre eller bredtfavnende. Med passende tidsrum har der været mennesker, der mente, at visse værdier ikke blev varetaget nok eller slet ikke, hvorfor disse mennesker rejste endnu en Gymnastik- og Idrætshøjskole. Med friheden til at gøre det på vidt forskellig måde, har alle Gymnastik- og Idrætshøjskoler dog et erklæret fælles ønske om at yde og formidle et bredt åbent, folkeligt oplysningsarbejde. Dette kan bl.a ske via idrætten i et frivilligt foreningsliv med unge voksne, der kan varetage de funktioner foreningslivet stiller. Ændringerne i organisering af kulturelle aktiviteter har imidlertid betydet, at de samme skoler orienterer sig mod den kendte stærkt organiserede foreningsidræt og den mindre stærkt organiserede.

Den grundtvigske højskoletradition kan identificeres gennem vægningen af voksenundervisning, folkeoplysning og folkelig oplysning. I udgangspunktet er den sidste forskellig fra de to andre, idet det her ikke drejer sig om at fylde viden og information på den gruppe mennesker, som mangler den. Det drejer sig i stedet om en ide om at give alle borgere i dette land mulighed for at afdække og erkende væsentlige sider af det liv, de er en del af.

Fra gymnastik til idræt

I de stærke nationale, sociale og politiske brydninger i mellemkrigsårene havde de to eksisterende gymnastikhøjskoler en fælles holdning til en bevarelse af de værdier, der var til stede i landbrugskulturen. Den Lingske gymnastikarv - »Et sund og smukt Legeme som bolig for en sund Sjæl« - tolkedes noget forskelligt; men der var enighed om »at fjerne Trællemærket i deres Krop«, og om gymnastikkens brugbarhed som et værn mod den individualiserende bykultur.

Tæt på krigen, der truede det nationale liv, og i årene efter, konkretiserede de nu 4 skoler deres folkelige, religiøse og nationale værdigrund »idet den (*idrætten*) skal være med til at bygge Folkets Vilje og Evne til at være sig selv og værne om sit eget«. Samtidig betød bondesamfundets tilpasning til den hastigt voksende industrialisering, at oplevelse gik forud for oplevelse, idet behovet for almene færdigheder for landboudommen var nødvendige for at få mulighed for en senere erhvervs kvalifikation. Gymnastik- og Idrætshøjskolerne lagde i deres skoleplan derfor naturligt vægt på basale skolefag som dansk og regning, dvs. en almen voksenundervisning. De nye skoler i denne periode betegnede sig ikke som gymnastikhøjskoler, men som idrætshøjskoler, da den idrætslige fagplan i større grad omfattede bykulturens idrætter.

Pædagogikken kan betegnes som faglig kompensatorisk i højskolefagene og sundheds-politisk kompensatorisk inden for gymnastikken og idrætten. Der skete i disse år en forskydning mod folkeoplysning.

Fra idræt mod sport

Sækulariseringen i det gryende velfærdssamfund fik også afsmittende virkning på idrætshøjskolernes idegrundlag og pædagogiske handlingsplaner. Idrættens mangfoldiggørelse udvandede ideerne. Tiderne krævede uddannede. Skolerne fulgte med. For at lede, måtte man kunne. Skolerne rettede naturligt deres blik mod det, der skete på uddannelsesstederne. Man pædagogiserede og institutionaliserede stedet.

Samtidig hermed begyndte de store folkelige idrætsorganisationer en idrætslig kursusvirksomhed for at dække behovet for trænere og instruktører. I mange tilfælde udgjorde det pædagogiske personale på idrætshøjskolerne et ikke uvæsentligt element i udformningen af disse organisationers kursusmateriale, og mange idrætshøjskolelærere var samtidig undervisere/instruktører på disse kurser. I visse tilfælde kunne der ske en direkte overførsel, således at gennemgået stof på en idrætshøjskole ækvivalerede med stof på et organisationskursus på et bestemt trin. Fra 1960'erne vandt samtidig en videnskabeliggørelse af det idrætsfaglige stof og metode ind på nogle idrætshøjskoler eks. idrætsfysiologien og i slutningen af 70'erne human- og socialvidenskaberne. I denne periode havde de elever stort set afløst elever fra landet.

De internationale kultursammenstød betød en sprængning af gængse opfattelser af, hvor aktivitetsgrænser gik. Idrættens og sportens relativt velafgrænsede genstandsområde blev udsat for kritik og »et udvidet idrætsbegreb« voksede frem. Hvor det i Danmark var bykulturens normer, der var dominerende, måtte disse revideres i overensstemmelse med det internationale informationssamfunds kulturopfattelser. Dette opfangedes af Gymnastik- og Idrætshøjskolerne, og gennem højskolelærernes øgede formelle og reelle indflydelse på den enkelte idrætshøjskoles hensigt ved indgangen til 1970'erne, ændredes undervisningens daglige indhold.

Da højskoler samtidig er følsomme over for ændringer i samfundet vil politiske og pædagogiske strømninger og modstrømninger kunne iagttages i en række »ismer« på de enkelte skoler (eksistentialismen, nymarxisme, maoismen..). En enkelt idrætshøjskole (Gerlev Idrætshøjskole) har i særlig grad markeret sig ved bevidst at formulere og senere revidere 70'ernes sportkritik og har haft en ikke ringe indflydelse på alternativer til det bestående idrætssystem.

Den videnskabsteoretiske paradigmestrud blev drøftet på lærerværelserne, og selve videnskabeliggørelsen med dens analytiske tilværelsesforståelse stødte mod grundopfattelsen af en folkelig højskole, der ønskede at betragte tilværelsen i sin helhed og ikke opsplitte den på begrænsede genstandsområder.

Fra at delingsføreruddannelsen var et tilbud på de alm. folkehøjskoler, blev den obligatorisk på Gymnastikhøjskolerne med gymnastik som dominerende fag, og i det 70-årige forløb er der sket en mangfoldiggørelse i skolerne samlede udbud af idrætslige aktiviteter med et temmelig frit valg. Samme periode var bl.a. karakteriseret ved en personlig ophøjelse, hvor individet søgte at blive altings mål. Opdragelsessigtet nedtonedes og den personlige udvikling fremtonedes, men med mindre tilsigtet socialisation. Den enkelte person skulle udvikles gennem aktiviteten. I de mange idrætsdiscipliner forsøgte hver skole at profilere sig ved at udvikle centrale aspekter i mangfoldigheden. Nogle skoler valgte specialiseringen; andre generaliseringen. Specialiseringen øgede fordybningsmuligheden, almengørelsen kom måske høj skoletanken nærmere.

Fra sport til aktivitet

I 80'erne har skolernes idegrundlag haft svært ved at binde alle skolens idrætslige aktiviteter sammen, og idegrundlaget har på nogle skoler afpædagogiseret idrætten som middel. Opdragelsessigtet fremdrages stadig, men modsvares af nogle skolers ønske om at være kulturelle steder. Idrætten er blevet et kulturelt udtryk og dermed uden direkte hensigt. Idrætten/sporten får den værdi, det enkelte menneske tillægger den.

Tendensen til større almengørelse i samfundet og ønsket om større almen viden på et højere niveau, ses også på Gymnastik- og Idrætshøjskolernes idrætsundervisning. Den stærke specialisering neddæmpes yderligere og får et parallelt forløb. Der arbejdes her med generelle træk ved idrætten. Sundhedsaspektet og det rekreative aspekt ved idrætten ændrer denne til bevægelsesaktiviteter, der kan honorere folks bevægelsesmæssige niveau. At en større kreds af borgere har demonstreret et behov for mange forskellige bevægelsesformer, og dermed behov for andre ledere, spiller derfor en rolle i skolernes lederudvikling.

Eliteidrætsloven og breddeidrætsbetænkningen tvinger Gymnastik- og Idrætshøjskolerne til enten at virkeliggøre deres oprindelige intentioner om en folkelig idræt, eller til at bekende sig til det idrætsbillede, som rummes inden for breddeidrætten. En bestemmelse af grænserne for, hvad hver Gymnastik- og Idrætshøjskole ønsker at arbejde med bliver påtrængende i de kommende år.

Højskolevirksomhedens struktur

Skolernes administrative organisation er så stram eller løs, som skolerne selv vil. Denne frie dispositionsmulighed genfindes i den pædagogiske organisation, hvor deltagerens indflydelse på egen udvikling er stor. Dette øger den indre motivation for såvel ansatte som elever og gør det muligt at indgå i pædagogiske eksperimenter. Det eksisterende pædagogiske miljø opleves derfor ofte som meget stimulerende og får givet indflydelse på individplanet.

Individet udsættes for et langt samlet undervisningsforløb (30-36 uger), og det omfatter som nævnt andet end idræt. De mange uger og de mange ugentlige undervisningstimer øver en stor påvirkning på eleverne. Hertil kommer hele kostskolevirksomheden, hvor elever og personale lever et fælles liv, hvor den gensidige sociale kontrol må aftales, således at især de to centrale strukturlag; lærere og elever nødes til at dokumentere autoritetsforhold på en lang række mellemmenneskelige forhold. Det kan formodes, at Gymnastik- og Idrætsskolerne herved øver indflydelse på personlighedsudviklingen hos den enkelte elev. Spørgsmålet bliver derfor, i hvilken udstrækning skolerne mener og ønsker, de kan styre denne udvikling i en bestemt retning.

Den lovsikrede frihed til selv at afskikke retningslinier for, hvad den enkelte skole ønsker, rummer muligheden for stadig eksperimenteren også på idrætslivet. Undervisningsindholdet har derfor indeholdt mange tidsprægede emner med kort levetid; men også emner, hvis folkelige relevans har vist sin berettigelse.

Gymnastik- og Idrætshøjskolernes tilpasningsmulighed har været nødvendigt af hensyn til deres strukturelle placering i et markedsorienteret samfund, og organisationsstrukturen har gjort dem til fleksible undervisningssteder.

Kvalifikation

Staten har i dette århundrede i stigende grad udbygget det statslige uddannelsessystem gennem længere undervisningspligt; gennem geografisk, kulturel og økonomisk udligning for at øge kvalifikationsniveauet med henblik på en tilpasset arbejdskraft.

Som følge af dette stigende uddannelsesniveau hos de unge voksne, der kom til Gymnastik- og Idrætshøjskolerne, har det været muligt at indfri højere idrætsfaglige krav til udviklingen af idrætsledere, hvor skolerne har ønsket dette. Denne stærkt faglig-teknologiske og pædagogiske udvikling i ekspertisen har skolerne forsøgt at tilføre en etisk dimension. En leder skal vide, hvad øget viden og indsigt skal bruges til. Viden skal have et personligt fingeraftryk.

Fra monopol til?

De få Gymnastik- og Idrætshøjskoler før og omkring anden verdenskrig skulle alene forsyne et let ekspanderende idrætsligt foreningsliv med kompetente undervisere til den primitive gymnastik og i beskedent omfang til de idrætter, der var ved at vokse frem på landet. Der fandtes stort set ikke andre uddannelsesmuligheder til den frivillige foreningsidræt. Skolerne anså gymnastikfaglig dygtighed for væsentlig, men tillagde også lederens menneskelige syn stor vægt.

Foreningsidrættens fremvækst i byerne betød, at idrætshøjskolerne også forsøgte at dække dette behov. På samme tid ansattes på Gymnastik- og Idrætshøjskolerne i stigende grad akademisk uddannede idrætslærere eller folkeskolelærere med videreuddannelse i idræt. Disse var vokset op med og kendte byidrætterne. Men idrætshøjskolernes manglende evne til (kvantitativt) at uddanne kvalificerede undervisere samt det forhold, at skolerne og foreningsidrætten ikke havde sammenfaldende hensigter med idrætten, fik idrætsorganisationerne til selv at etablere kurser for at dække behovet for kvalificerede instruktører og trænere.

De skoler, der tilpassede deres hensigter til foreningslivets ændrede kvalifikationskrav måtte også ændre lederuddannelsen på det idrætslige område til alene at omfatte en enkelt idrætsdisciplin. Da det samlede timetal inden for denne ene idrætsdisciplin svarer ca. til organisationskursernes og kan være lige så vidtfavnende, vil en instruktør/træner/leder fra en Gymnastik- og Idrætshøjskole ofte besidde de samme faglige kvalifikationer som det menneske, der alene har frekventeret et organisationskursus. De skoler, der har specialiseret sig, vil ofte være i stand til på det praktiske idrætsplan at tilføre eleven mere indsigt i denne disciplin end der kan opnås inden for det statslige uddannelsessystem.

Ud fra et andet idegrundlag har andre idrætshøjskoler valgt generalisten som model for tidens leder. Kvalifikationskravene er her horisontale med

mindre indsigt i de enkelte idrætsaktiviteter, men med større indsigt i flere aktiviteter og deres social-pædagogiske effekt. Eleven bør derfor kunne gentage processen uden for matrikelnummeret. Atter andre Gymnastik- og Idrætshøjskoler anbringer idrætten i en kulturel sammenhæng. Eleven skal, efter at udviklingsforløbet er slut, være i stand til at bringe lært kulturarv videre og bistå med at skabe ny.

Men Gymnastik- og Idrætshøjskolernes betydning som leverandører af ledere til den folkelige idræt er formindsket. Hvor det stadig sker, er det især foreningerne på landet, der får glæde af den uddannelse, som disse skoler giver.

Gymnastik- og Idrætshøjskolernes indflydelse på uddannelsen af instruktører, trænere og ledere på alle niveauer er tilsvarende formindsket. Idrætsorganisationernes private interne kursusvirksomhed er tilsvarende øget.

Statens indflydelse på idrætsuddannelsen overvejes. Men er idrætten ikke et privat foretagende!

Gymnastik- og Idrætshøjskolerne kunne muligvis genvinde deres indflydelse på udviklingen af ledere i denne private idrætsfære?

Litteraturliste

- Berggren m.fl.: Idrættens Trækfugle, DDGU 1987
Betænkning om Idrætten og Friluftslivet nr. 709,1974
Betænkning om Breddeidræt i Danmark, nr. 1094,1987
Den jyske Historiker: Sportshistorie 19-20. Årh. 1981
Gymnastik og Idrætshøjskolernes årsskrifter, skoleplaner, vedtægter
Hansen, S. Aa. & I. Henriksen: Sociale brydninger, Kbh. 1980
Højskolebladet, 86/34; 87/12; 87/23; 87/36;
Korsgaard, Ove: Kampen om kroppen, Kbh. 1982
Vedel, Anders m.fl.: Danmarks Folkehøjskoler, Odense 1940

Ole Worm

Højskoleforstander, Den jyske Idrætshøjskole, Vejle